

Høring om å avvikle adgangen til bedriftsinterne aldersgrenser i arbeidsmiljøloven

Innledning

NITO – Norges Ingeniør og Teknologorganisasjon er landets største organisasjon for ingeniører og teknologer med over 112.000 medlemmer. Vi organiserer ingeniører og teknologer med høyskole- og universitetsutdanning eller tilsvarende kompetanse. NITO har medlemmer i både offentlig og privat sektor, og dekker mange ulike tariffområder.

NITO er grunnleggende opptatt av å styrke arbeidstakers vern. NITO mener at ingen arbeidstakere bør forskjellsbehandles på grunn av alder, med mindre helse og sikkerhet tilsier det. Stillingsvernet er et grunnleggende vern, som må gjelde uavhengig av alder. Aldersgrenser har virket stigmatiserende i synet på eldre arbeidstakere.

NITO har siden omleggingen av pensjonsordningene arbeidet for å fjerne de øvre aldersgrensene, og i det minste heve aldersgrensene.

2. Generelt om forslaget

NITO støtter departementets forslag om å avvikle adgangen til lavere bedriftsintern aldersgrense i den enkelte bedrift, med tilhørende endringer i arbeidsmiljøloven.

En slik endring vil styrke arbeidstakers rettigheter og bidra til at flere kan stå lenger i arbeid, noe som er i tråd med samfunnets behov for arbeidskraft og lengre yrkeskarrierer.

3. Fleksibilitet, likebehandling og bærekraft

Forslaget vil øke fleksibiliteten i arbeidslivet, ved at arbeidstakere som ønsker å stå lenger i arbeid, får muligheten til det. Samtidig får arbeidsgivere mulighet til å benytte arbeidskraften og kunnskapen som mange eldre arbeidstakere har, uten å være bundet av en rigid bedriftsintern aldersgrense. Dette bidrar også til mer rettferdig behandling av arbeidstakere, da praksisen med faste aldersgrenser kan oppleves som diskriminerende.

NITO mener det er viktig å legge til rette for at eldre arbeidstakere skal stå lenger i arbeidslivet. Vi mener det må være et mål å skape et arbeidsliv for alle, uavhengig av alder, og hvor seniorer ikke diskrimineres. Gjennom både medlemsundersøkelser og ved rådgivning i enkeltsaker har NITO erfart at det kan være utfordringer knyttet til praktiseringen av de bedriftsinterne aldersgrensene. Det samsvarer med funnene i FAFO-rapport 2019-27, hvor de fant at det var flere tilfeller av vanskelige personalsaker i forbindelse med avgang i virksomheter med bedriftsintern aldersgrense, sammenlignet med virksomheter uten slik aldersgrense.

Det er et samfunnsmessig mål at eldre arbeidstakere skal stå lengre i arbeid. Vår demografiske utvikling tilsier et samlet økt behov for arbeidskraft i årene som kommer. Vi lever stadig lengre og holder oss friskere, og velferdsmodellen vår krever at flere deltar i arbeidslivet lenger. Sett hen til de politiske signaler, mener NITO at arbeidsgiverne bør påvirkes til å trekke i samme retning. En frisk, motivert og dyktig 70-åring bør kunne fortsette å arbeide i både stat og privat sektor.

4. Hensyn til pensjon og levealdersjustering

Arbeidstakere må i dag arbeide lenger for å oppnå en tilfredsstillende pensjon, særlig som følge av levealdersjusteringen. Ved å fjerne bedriftsinterne aldersgrenser legges det bedre til rette for at flere kan kombinere arbeid og pensjon i en fleksibel overgangsfase.

Etter pensjonsreformen i 2011, hvor man kan tjene opp pensjon til man er 75 år, er de utbredte bedriftsinterne aldersgrensene på 70 år umoderne. Disse aldersgrensene vil kunne hindre arbeidstakere mulighet til å tjene opp fulle pensjonsrettigheter.

5. Sikkerhetsventil for særlige yrker

Vi støtter departementets vurdering av at det kan være behov for en snever unntaksregel i § 15-13 a andre ledd for yrker med særlige krav til helse og sikkerhet. Det er viktig at slike unntak begrenses til tilfeller der det er strengt nødvendig og godt begrunnet.

6. Aldersgrenser i arbeidslivet bør fjernes helt

NITO mener prinsipielt at alle arbeidstakere bør ha et stillingsvern. Vi støtter således ikke en rettsregel som innebærer at stillingsvernet bortfaller ved fylte 72 år. Ingen arbeidstakergrupper bør bli forskjellsbehandlet på grunn av alder.

I arbeidsrettslig sammenheng er stillingsvernet noe av det mest grunnleggende for arbeidstakerne og det må gjelde uavhengig av alder.

NITO mener at det å frata noen stillingsvernet må anses som meget inngripende overfor den enkelte og overfor den gruppen det gjelder. Etter dagens lovgivning kan arbeidsgiver si ut de 72-åringene de vil ha i arbeidslivet, uten å måtte begrunne dette saklig, fordi stillingsvernsreglene opphører ved 72 år. Aldersgrensene og silingen som skjer frarøver arbeidslivet og motiverte ansatte over en viss alder, muligheten til å fortsette å bidra i arbeidslivet med sin arbeidskraft. En henvisning til at dette gjelder et begrenset antall arbeidstakere, gjør det ikke mindre inngripende for de som ønsker å arbeide utover fylte 72 år.

At hensynet til en verdig avgang begrunner lovbestemte aldersgrenser, synes å utelate verdigheten til de som ønsker å fortsette å arbeide. NITO mener det er lite verdig å fortelle en funksjonsfrisk 72 åring at vedkommende nå er blitt for gammel for arbeidslivet. Det må kunne stilles krav til at en arbeidsgiver i alle tilfeller avslutter arbeidsforholdet på en verdig måte. Hvis en arbeidstaker ikke lenger oppfyller arbeidsavtalen pga. aldersrelaterte utfordringer vil alminnelig personaloppfølging gjennom medarbeidersamtaler. Der kan arbeidsgiver enten legge til rette for at arbeidstaker fortsetter med reduserte eller nye ansvarsområder. Enighet om endring av ansvarsområde og arbeidsoppgaver vil kunne holde den enkelte lenger i arbeid og styrke arbeidslinja. Alternativt må arbeidsgiver på en god måte forklare virksomhetens krav og behov, og fase ut arbeidsforholdet.

NITO mener at 72 års regelen har virket stigmatiserende på synet på eldre. En fjerning vil på sikt kunne endre holdningene til eldre arbeidstakere, og bidra til at seniorer får fortsette og ønsker å fortsette i arbeidslivet.

7. Oppsummering

Fra et arbeidstakerperspektiv er dette forslaget et positivt og nødvendig tiltak for å fremme et inkluderende arbeidsliv som gir eldre arbeidstakere større muligheter til å delta i arbeidslivet så lenge de ønsker og kan. Vi oppfordrer departementet til å gjennomføre forslaget, samtidig som unntaksregelen for helse og sikkerhet er snever.

Med vennlig hilsen

Kjetil Lein
President

Egil Thompson
Generalsekretær